

DOI 10.36074/logos-13.12.2024.074

СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МАНІПУЛЯТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ІЗ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Олефір Ольга Іванівна¹, Дрозд Лариса Василівна²

1. кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри кафедри технологій корекційної та інклюзивної освіти, логопедії та реабілітології
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0001-9299-7212

2. старша викладачка кафедри кафедри технологій корекційної та інклюзивної освіти, логопедії та реабілітології
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0001-9722-7444

Інтелектуальні порушення — досить складна особливість перебігу розвитку дитини. Порушення інтелектуального розвитку спричинені ураженням центральної нервової системи: органічна недостатність мозку має непрогресуючий характер, тому такі діти здатні до поступального пізнавального розвитку, хоча зі значними труднощами; для них характерне порушення пізнавальної діяльності, що виявляється в обмеженості сприймання, мовлення, уваги, пам'яті, відтворення сприйнятого й вивченого; прослідковуються обмеження таких здібностей як комунікація, самообслуговування та соціальні навички. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку можуть пізніше почати говорити, ходити, навчитися самообслуговуванню. Ці обмеження зумовлюють уповільнені темпи розвитку та навчання дитини, порівняно із однолітками. Вона навчатиметься, проте дуже повільно, а певні знання та навички може не опанувати.

Відомо, що дошкільний вік є важливим і відповідальним періодом життя людини, який формує фундаментальні здібності, що визначають подальший розвиток дитини. У ранньому віці соціальна ситуація розвитку існує в системі «дитина – предмет - дорослий». Дитина у цьому віковому періоді цілком поглинена предметом. За предметом дитина не бачить дорослої людини,

ABSCHNITT 23.
PÄDAGOGIK UND BILDUNG

однак без дорослого не може опанувати людськими способами вживання предметів.

У період раннього віку народжується новий тип діяльності – предметно-маніпулятивна діяльність, яка є спрямованою на засвоєння суспільно вироблених способів діяльності із предметами. У ній вирішується протиріччя соціальної ситуації розвитку. У цьому віці навіть спілкування стає формою організації предметно-маніпулятивної діяльності [2].

Як засвідчують дослідження Т.Власової, Ю.Дем'янова, В.Ковшикова, В.Лубовського, Є.Мальцевої, І.Марковської, І.Мартиненко, І.Марченко, О.Мастюкової, Н.Нікашиної, Н.Кравець, Л.Переслені, В.Синьова, В.Тищенко, М.Шеремет та ін., ключовими симптомами порушень інтелектуального розвитку є особливості вищої нервової діяльності (ВНД) та психічного розвитку, до яких належать: слабкість замикальної функції кори головного мозку, слабкість процесів внутрішнього гальмування, інертність нервових процесів, порушення взаємодії першої та другої сигнальних систем, зниження регулюючої функції мовлення, яка в нормі відіграє важливу роль у розвитку дитини. Названі особливості є основними чинниками недорозвитку цієї категорії дітей (Н. Баль, Л. Баряєва, С. Герашенко, І. Дмитрієва, А. Єгорова, С. Ільїна, Г. Каше, Н. Кравець, Р. Лалаєва, В. Ліпакова, В. Лубовський, О. Лурія, О. Мамічева, М. Матвєєва, С. Миронова, І. Омельянович, М. Певзнер, В. Петрова, Г. Піонтківська, І. Позднякова, О. Проскурняк, М. Савченко, В. Синьов, Є. Соботович, М. Стразулла, В. Тищенко, О. Хохліна, Д. Шульженко, А. Кларк (A. Clarke), М. Левіс (M. Levis), С. Розенберг (S. Rosenberg), Дж. Прасі (G. Pruthi), Т. Ернест Ньюленд (T. Ernest Newland) тощо).

Вченими Г. Дульнєва, І. Єременка, Л. Занкова, Д. Ісаєва, О. Лурія, Р. Лалаєвої, М. Певзнер, В. Петрової, С. Рубінштейна, Н. Стадненко, В. Синьова, Г. Сухарєвої, Т. Ульянової, М. Феофанова, О. Хохліної доведено, що притаманні дітям із інтелектуальними порушеннями відставання розвитку мовлення, запізнення вимови перших слів, відсутність фразового мовлення, недоліки вимови, відсутність уваги до іграшок, інших предметів, пізня поява перших дії з предметами — хапання та маніпуляції затримують формування предметно-маніпулятивної діяльності.

Проблемою вивчення формування предметно-маніпулятивної діяльності у дітей із інтелектуальними порушеннями займалися вчені Н. Белопольська, В. Бондар, Г. Дульнєв, І. Єременко, В. Лубовський, М. Матвєєва, С. Миронова, В. Петрова, В. Синьов, О. Хохліна, У. Ульяновка, О. Усанова і ін. Підкреслюючи унікальність і цінність раннього віку, дослідники визначили залежність розвитку дітей дошкільного віку із інтелектуальними порушеннями від соціально-педагогічних умов, що реалізують можливості предметно-

маніпулятивної діяльності як соціальної ситуації розвитку. В ході оволодіння предметними діями дитина із інтелектуальними порушеннями опановує розумові дії та якості, які для цього необхідні.

Висновки. Розвиток дітей дошкільного віку з помірним ступенем інтелектуальних порушень в предметно-практичній діяльності є однією з найбільш важливих проблем в педагогіці, оскільки вона спрямована на оволодіння соціально-виробленими способами вживання «культурних предметів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Белова О.Б. Особливості розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Медична освіта. Серія: Підвищення якості вищої медичної освіти. 2021. №1. С.5-10.
- [2] Боряк О. В. До питання логопедичної роботи з дітьми з порушенням інтелектуального розвитку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2014. № 27. С. 31–37.
- [3] Літченко О. Д., Гаращенко Л.В. Художня праця як засіб формування предметно-маніпулятивної компетентності у дітей дошкільного віку. *Освітологічний дискурс.* 2019. С. 110-120.